

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Rapport

Anmälan om missförhållande i omsorgen om äldre och funktionshindrade enligt 14 kap 2 § SoL (Lex Sarah) i Södermanlands län år 2005

Dnr: 701-1914-2005
Välfärdsenheten
Sociala gruppen
December 2006

Förord

Enligt socialtjänstlagen (SoL) 14 kap 2 § skall var och en som är verksam inom omsorger om äldre- och funktionshindrade anmäla allvarliga missförhållanden till socialnämnden.

I egenskap av tillsynsmyndighet följer Länsstyrelsen hur kommunerna och berörda enskilda verksamheter tillämpar bestämmelsen. Vid verksamhetstillsyn förs alltid diskussioner om anmälningsplikten och vilka rutiner som finns ute på arbetsplatserna.

Under år 2005 har Länsstyrelsen begärt in kopior på alla anmälningar och utredningar. Syftet var att se vilka situationer som anmäls, hur anmälningarna utreds och vilka åtgärder som därefter vidtas.

Tanken var sedan att Länsstyrelsen skulle ta fram en vägledning gällande Lex Sarah. Eftersom Socialstyrelsen under våren aviserade att de ska se över gällande föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2000:5 (s), SOSFS 2005:8 (s) väljer Länsstyrelsen att vänta med detta arbete.

I rapporten görs också jämförelser med inkomna anmälningar från år 2002, 2003 och 2004. Rapporten avslutas med Länsstyrelsens kommentarer.

Ann-Kristin Grundström

Birgitta Lundström

Resultat

Antalet anmälningar

Av länets nio kommuner har sju kommuner och en kommundel haft totalt 34 Lex Sarah-anmälningar under år 2005. Dessa anmälningar innehöll 37 missförhållanden. Vingåkers och Gnestas kommuner har inte redovisat någon inkommen anmälan under året. De enskilda verksamheterna har inte heller redovisat några anmälningar.

Antalet anmälningar varierar mellan de olika kommunerna. Det finns inte något klart samband mellan kommunens storlek och antalet anmälningar. Några kommuner har under de senaste åren enbart haft anmälningar gällande ekonomiska övergrepp.

Ingen kommun anmäler fallolyckor enligt Lex Sarah. De flesta kommuner har system för registrering och hantering av fallolyckor liksom rutiner för hantering av avvikelser inom hälso- och sjukvårdsområdet. Några kommuner har rutiner för hantering av andra avvikelser.

En jämförelse kan göras av antalet anmälningar enligt Lex Sarah sedan år 2002.

Tabell 2: Antalet anmälningar åren 2002 –2005

Kommun/ kommundel	Antal anmäln 2002	Antal anmäln 2003	Antal anmäln 2004	Antal anmäln 2005	Summa
Eskilstuna	15	3	7	10	35
Torshälla	0	0	0	1	1
Flen	5	8	7	2	22
Gnesta	1	0	1	0	2
Katrineholm	5	2	6	7	20
Nyköping	0	2	0	5	7
Oxelösund	10	4	2	2	18
Strängnäs	3	1	11	1	16
Trosa	2	2	3	6	13
Vingåker	1	0	1	0	2
Enskild verksamhet	0	0	0	0	0
Totalt:	42	22	38	34	136

Antalet anmälningar efter kön

Antalet personer som är berörda av anmälningar är fler än antalet anmälningar.

24 kvinnor och sex män omfattas av anmälningarna under 2005. Därutöver finns det fem anmälningar som inte är specificerade avseende antal personer och/eller kön.

Under åren 2002-2004 redovisades inte antalet kvinnor respektive män som omfattades av anmälningarna var för sig, varför det inte går att göra några jämförelser med dessa år.

Boendeformer

Tabell 3: Anmälningar år 2005 fördelade på ordinärt och särskilt boende

Kommun/kommundel	Ordinärt boende	Särskilt boende	Summa
Eskilstuna	1	9	10
Torshälla	0	1	1
Flen	0	2	2
Katrineholm	6	1	7
Nyköping	0	5	5
Oxelösund	1	1	2
Strängnäs	0	1	1
Trosa	0	6	6
Totalt:	8	26	34

En jämförelse kan göras med antalet anmälningar sedan år 2002

Tabell 4: Anmälningar åren 2002-2005 fördelade på ordinärt och särskilt boende samt bostad med särskild service

Boendeform	2002	2003	2004	2005	Summa
Ordinärt boende	9	6	11	8	34
Särskilt boende	31	15	26	26	98
Bostad med särskild service	2	1	1	0	4
Totalt:	42	22	38	34	136

Typ av missförhållanden

Länsstyrelsen har valt att dela in missförhållandena i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2000:5 och SOSFS 2005:8 (S) .

- * Brister i omsorg
- * Brister i bemötande
- * Fysiska, psykiska, sexuella övergrepp och övergrepp av annat slag
- * Ekonomiska övergrepp

En anmälan innehåller ibland flera missförhållanden. I tabellen nedan kan man konstatera att ekonomiska övergrepp är de missförhållanden som anmälts mest under åren.

Tabell 5 Typ av missförhållande åren 2002-2005

Typ av missförhållande	2002	2003	2004	2005	Summa
Brister i omsorg	16	8	10	11	45
Brister i bemötande	9	7	4	10	30
Fys-, psyk-, sexuella övergrepp	10	5	6	4	25
Ekonomiska övergrepp	11	7	20	11	49
Annat övergrepp	0	0	1	0	0
Totalt antal anmälningar/missförhållanden	42/46	22/27	38/40	34/36	136/149

Anm. I ekonomiska övergrepp ingår alla stölder. I fysiska övergrepp ingår även våld mellan boende.

Länsstyrelsens kommentarer

Anmälningssblanketten

Utformningen av anmälningssblanketterna skiljer sig åt mellan kommunerna och de enskilda verksamheterna. Flera anmälningssblanketter saknar en ruta att fylla i när brukare/anhörig är informerad om anmälan samt en ruta att fylla i när anmälan är dokumenterad i den sociala journalen. Länsstyrelsen anser att det bör finnas förtryckta rutor för detta så att momenten inte glöms bort i handläggningen.

Förtryckta ”typ av missförhållande” skiljer sig ofta från Socialstyrelsens definitioner i SOSFS 2000:5, vilket försvårar sammanställning och jämförelse mellan kommunerna.

Någon kommun har en och samma anmälningssblankett för anmälan enligt Lex Sarah och andra avvikelser/tillbud. Det framgår inte av blanketten om en anmälan gäller Lex Sarah, vilket kan innebära en otydlighet för fortsatt hantering av anmälan. Det är alltid anmälaren som avgör om hon/han anser att någon händelse ska utredas enligt Lex Sarah. Det bör därför tydligt framgå av blanketten att det är en anmälan enligt Lex Sarah.

Övergrepp mellan personer boende på äldreboende

En del av anmälningarna om övergrepp gäller våld mellan boende. Dessa faller inte inom ramen för definitionen av allvarliga missförhållanden som anges i föreskrifterna och allmänna råden. Det kan dock finnas skäl att anmäla våld mellan boende om anmälaren upplever att våldet beror på bister i omsorgen (omvårdnad).

Stölder

Stölder av pengar utgör en stor andel av det totala antalet anmälningar. Dessa anmälningar är med all sannolikhet enkla att göra eftersom anmälaren oftast inte har en aning om det är en personal eller någon annan som är förövaren. Kommunerna behöver diskutera i vilka situationer som en anmälan enligt Lex Sarah ska göras.

Utredningarna

Utredningarna i samband med Lex Saraanmälningarna är ibland bristfälliga. Utredningarna behöver ske utifrån ett vidare perspektiv och inte bara fokusera på en enskild persons agerande.

Skillnader i anmälningssfrekvens

Ett litet antal anmälningar enligt Lex Sarah eller inga anmälningar alls i en kommun eller i en enskild verksamhet kan uppfattas som ett tecken på en väl fungerande verksamhet. Det kan också ses som ett tecken på att personalen är okunnig om lagstiftningen eller inte fullgör sin anmälningsskyldighet.

Ett stort antal anmälningar kan vara ett tecken på att personalen har kunskap om lagstiftningen och målen och är trygg i sitt uppdrag eller ett tecken på att det saknas rutiner för avvikelshantering varför alla händelser behandlas som allvarliga missförhållanden.

En annan orsak kan vara att lagstiftningen upplevs otydlig när det t ex gäller var gränsen för allvarligt missförhållande går.

Vid Länsstyrelsens besök i samband med verksamhetstillsyn förs alltid diskussioner med personalen kring anmälningsskyldigheten. I de flesta fall framkommer att personalen sällan diskuterar vad som är ett allvarligt missförhållande. Däremot känner de flesta till att det finns riktlinjer samt var dessa förvaras.